

КАФЕДРА ОПЕРНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА МУЗИЧНОЇ РЕЖИСУРИ

Оперна індустрія сучасності та її складові елементи

Освітній ступінь	«Магістр»	<table><tr><td>Курс</td><td>1</td></tr><tr><td>Семестр</td><td>2</td></tr></table>	Курс	1	Семестр	2						
Курс	1											
Семестр	2											
Спеціальність	025 «Музичне мистецтво» 026 «Сценічне мистецтво» 034 «Гуманітарні науки»											
Освітньо-наукова програма	«Музичне мистецтво» «Музична режисура» «Музична культурологія»	<table><tr><td>ECTS</td><td>3</td></tr><tr><td>Годин</td><td>90</td></tr><tr><td>Лекції</td><td>20</td></tr><tr><td>Семінари</td><td>20</td></tr><tr><td>Самостійна робота</td><td>50</td></tr></table>	ECTS	3	Годин	90	Лекції	20	Семінари	20	Самостійна робота	50
ECTS	3											
Годин	90											
Лекції	20											
Семінари	20											
Самостійна робота	50											
Статус	Вибірковий											
Форма контролю	Залік											

Інформація про викладача

ПІБ	Гончар Олексій Юрійович, доктор філософії, викладач кафедри оперної підготовки та музичної режисури Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського.
Профіль викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=list_works&hl=ru&hl=ru&user=h2yocNkA_AAAJ https://orcid.org/0000-0001-5353-0644
e-mail	music.mag@ukr.net

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет «Оперна індустрія сучасності та її складові елементи» є важливим для професійної підготовки магістрів освітньо-наукових програм: «Музичне мистецтво», «Музична режисура», «Музична культурологія».

Професійна діяльність та реалізація в сучасних умовах вимагає розуміння складових елементів та структури мистецької індустрії, якою на сьогодні є оперний театр у різних формах реалізації його сценічних варіантів. Підготовка фахівця має враховувати сучасні особливості структури та функціонування оперної індустрії, складові елементи та варіанти втілення відповідно до часу та соціокультурного поля сьогодення й процесів, що наразі відбуваються. Відповідність підготовки спеціалістів до реалій мистецького середовища та сучасних процесів, які обумовлюють функціонування галузі, становить важливу частину побудови навчальних програм й їх інтеграції до загально-професійної підготовки навчального плану циклу нормативної підготовки магістрів відповідних напрямів. Курс розроблений з урахуванням специфіки функціонування сучасної оперної

індустрії та особливостей інтеграції до неї складових елементів, мистецьких процесів, які обумовлені соціокультурними запитами, та форм управління й структури сучасного оперного ринку.

Мета курсу – ознайомити студентів-магістрантів відповідних напрямів підготовки з особливостями функціонування сучасної опери на основі актуальних процесів мистецької сфери та їх організації, соціокультурним середовищем режисерської опери, процесами та елементами, які формують індустрію та їх характерними проявами.

Завдання курсу:

- ознайомити студентів з явищем сучасної оперної індустрії та її складовими елементами, особливостями їх поєднання та функціонування;
- розглянути діяльність оперних театрів та фестивалів, їх функціонування в системі мистецького простору;
- окреслити шляхи розвитку діяльності оперних установ останніх років, нові тенденції у роботі постановників;
- проаналізувати особливості репертуарної політики провідних оперних сцен та виконавську практику;
- систематизувати уявлення про особливості організації та функціонування сучасної оперної індустрії, ознайомити з теоретичним осмисленням процесів оперного театру в наукових публікаціях;
- розкрити шляхи розгляду опери через суміжні галузі знань та її соціального значення для сучасного глядача;
- підготувати студентів-магістрантів до майбутньої професійної діяльності.

В результаті проходження курсу «Оперна індустрія сучасності та її складові елементи» студенти мають **знати:**

- оперну індустрію сучасності, її функціонування, складові елементи;
- особливості їх взаємозалежності, характер взаємозв'язків між мистецькою та управлінською сферами;
- організація мистецького процесу відповідно до сучасних соціокультурних процесів, відповідних особливостей економічного та управлінського секторів, риси ринкової конкуренції;
- елементи управлінської діяльності в сучасних умовах та їх варіювання відповідно до економічних й інших факторів;
- складові елементи та структурні особливості різних форм оперної індустрії, їх функціонування;
- форми менеджменту оперної індустрії, його особливості.

Після вивчення теоретичної бази курсу студенти мають **вміти:**

- знати структуру та елементи сучасної оперної індустрії;
- розуміти основні процеси та особливості сучасного оперного театру;
- орієнтуватись у різних формах оперної індустрії, їх функціонування;
- аналізувати та співвідносити репертуарну політику різних мистецьких установ, вектори її розвитку;
- працювати з джерелами та інформацією, аналізувати їх та застосовувати отримані знання в практичній мистецькій чи управлінській діяльності.

Основні завдання дисципліни «Оперна індустрія сучасності та її складові елементи» визначені відповідно до необхідності сформувати у студентів наступні **компетентності.**

Загальні:

- розуміння функціонування оперної індустрії, аналіз мистецьких процесів та їх векторів;
- навички пошуку необхідної інформації у відкритих джерелах;
- аналіз та прогнозування змін у мистецькому середовищі на основі отриманих даних;
- здатність навчатись в процесі мистецької діяльності та бути готовим до нових викликів;
- використання отриманої інформації та навичок у професійній діяльності.

Спеціальні:

- розуміння закономірностей функціонування оперної індустрії, організації процесів та співвідношення її елементів;
- навички практичного застосування знань та вмінь відповідно до конкретних умов ведення мистецької та управлінської діяльності;
- розуміння взаємозв'язків між мистецькою та управлінською сферами, функціонування художньої складової в співвіднесенні до менеджменту;
- розуміння сучасних соціокультурних процесів, відповідних особливостей економічного та управлінського секторів;
- знання складових елементів та структурних особливостей різних форм оперної індустрії, їх функціонування;
- практичне застосування навичок та вмінь для вирішення необхідних завдань;
- вміння працювати з джерелами та інформацією, їх аналіз та можливість застосування отриманих знань в практичній мистецькій чи управлінській діяльності.

Як навчальна дисципліна міждисциплінарного мистецького характеру «Оперна індустрія сучасності та її складові елементи» потребує елементарних знань з суміжних гуманітарних дисциплін (філософії, маркетингу, соціології, політології), комбінує та доповнює їх для кращого розуміння мистецького процесу. За структурно-логічною схемою програми підготовки фахівця навчальна дисципліна тісно пов'язана з такими дисциплінами, як «Культурологія», «Історія та теорія світової культури», «Соціологія культури», «Організація музичного життя в країнах Європи», «Тенденції сучасного оперного театру» та низкою інших спеціальних тематичних курсів, створюючи фундамент для їх кращого розуміння.

Предмет «Оперна індустрія сучасності та її складові елементи» фокусується на розгляді складових елементів процесу створення та втілення сучасного оперного спектаклю та основних форм побутування оперного театру, специфіки театральних установ, організації й управління мистецького процесу, що відповідає сучасним вимогам до підготовки спеціаліста на основі актуальних процесів мистецької сфери сьогодення.

Для ефективної та оперативної комунікації зі студентством задля розуміння ним структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовуються електронна пошта, месенджери та платформа ZOOM. Під час навчання та для взаємодії зі студентством використовуються сучасні інформаційно-комунікаційні та мережеві технології для виконання навчальних завдань, а також обладнання (проектор та електронні презентації для лекційних та практичних занять) тощо.

ПЕРЕЛІК ТЕМ

1. Вступна лекція. Сучасна оперна індустрія: елементи, функціонування
Семінар. Опера як мистецький ринок
2. Оперний театр сучасності та його історичні виміри
Семінар. Провідні оперні театри світу

3. Концепції сучасних режисерських постановок
Семінар. Вистави режисерського театру
4. Цифрова опера та її варіанти
Семінар. Мультимедіа та музичний театр
5. Оперний фестиваль як елемент оперної індустрії
Семінар. Оперні фестивалі світу
6. Структура оперного фестивалю
Семінар. Особливі риси оперних фестивалів
7. Вітчизняне оперне сьогодення
Семінар. Оперні театри України
8. Співаки, диригенти та виконавство
Семінар. «Зірки» оперної сцени
9. Загальні тенденції розвитку опери останніх років: напрямки та особливості
Семінар. Глядацький досвід та режисерська концепція

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Навчання відбувається у формі лекції, семінарського заняття, диспуту, презентації з обов'язковим використанням музичного матеріалу та інформаційно-комунікативних технологій при підготовці до занять.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни матеріали розміщуються у ClassroomGoogle

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Підсумковий контроль відбувається шляхом виконання практичних семінарських завдань (дві письмові роботи у формі тексту або презентації), які були призначені протягом семестру, за необхідності – надолуженні невиконаних завдань з програми курсу та окремих тем. Їх успішна здача дає допуск магістранта до отримання заліку в кінці семестру.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Підсумковий контроль відбувається на заліку за 100 – бальною шкалою та включає виконання усіх практичних завдань, серед яких:

- Участь у семінарських заняттях (опанування теоретичного та інформаційно-ілюстративного матеріалу, пошук та самостійне опрацювання додаткових джерел до теми, участь у обговоренні та дискусії, оформлення доповіді та матеріалів до неї тощо);
- Самостійна робота (вивчення додаткових джерел та інформаційних матеріалів в рамках тематики курсу, підготовка ілюстративних матеріалів тощо).
- За необхідності – надолуженні невиконаних завдань з програми курсу та окремих тем.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Високий рівень компетентності:

оцінка А; 90–100; відмінно – студент(ка) демонструє вичерпні знання матеріалу з лекцій та рекомендованих джерел; володіє додатковими знаннями та інформацією; аналізує явища та процеси, які вивчаються в рамках курсу, усвідомлює їх структуру та взаємозв'язки; може впевнено та послідовно відповідати на поставлені запитання; наводить логічні та переконливі приклади з практики, важливі риси сучасного оперного театру та суміжних сфер; аргументує наведені приклади.

Достатній рівень компетентності:

оцінка В; 82–89; добре – студент(ка) демонструє добрі знання навчального матеріалу з лекцій та рекомендованих джерел; вільно оперує вивченим обсягом

матеріалу, аргументовано застосовує його з та наводить певні приклади з сучасного оперного театру та суміжних сфер; допускає незначну кількість та самостійно виправляє помилки.

оцінка C; 74–81; добре – студент(ка) демонструє достатні знання навчального матеріалу з лекцій та рекомендованих джерел; наводить окремі приклади з сучасного оперного театру та суміжних сфер; уміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію за допомогою спрямовуючих питань викладача; може самостійно застосовувати їх на практиці; виправляти допущені помилки, серед яких є суттєві.

Середній рівень компетентності:

оцінка D; 64–73; задовільно – студент(ка) може відтворити переважну кількість матеріалу з лекцій та рекомендованих джерел; виявляє знання та розуміння основних положень, але ці знання мають загальний характер; має труднощі з наведенням прикладів та поясненням процесів, тенденцій та структури; за допомоги викладача може виправляти допущені помилки, значна кількість яких є суттєвими.

Оцінка E; 60–63; задовільно – студент(ка) в цілому володіє навчальним матеріалом з лекцій та рекомендованих джерел на задовільному рівні; може відтворити значну його частину, але не вдається до аргументації; знання мають фрагментарний характер, не може навести власні приклади; допускає суттєві помилки.

Низький рівень компетентності:

Оцінка «незадовільно» FX; 35–59; – студент(ка) володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу з лекцій та рекомендованих джерел; не володіє термінологією; не може навести прикладів не розуміє процесів; допускає значні помилки.

оцінка «незадовільно» F; 1–34; – студент(ка) володіє матеріалом на незадовільному рівні, не може навести окремих фактів; повністю не орієнтується у матеріалі.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна доступна для засвоєння більшістю осіб з особливими освітніми потребами.

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ (ЗА ПОТРЕБИ)

Навчальна дисципліна може викладатися англійською мовою. За бажанням студентів та достатнього рівня володіння англійською (іноземною) мовою заохочується звернення до іншомовних тематичних матеріалів, онлайн-ресурсів тощо.

ПОЗААУДИТОРНЕ НАВЧАННЯ

Специфіка навчальної дисципліни потребує наочності, використання доступних у мережі матеріалів. У зв'язку з цим передбачається ознайомлення з оперними постановками, музичним та маркетингово-виробничим матеріалом, статистикою тощо. Заохочується участь студентства у публічних заходах (відкритих лекціях, презентаціях та виступах на конференціях).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Байда І. Медіакультура як феномен інформаційного суспільства. Fine Art and Culture Studies. № 1. Вінниця, 2024. С. 150–156.
2. Вовкун В. В. Тенденції сучасної режисури в оперному мистецтві України. Мистецтвознавчі записки: зб. наук. праць. Вип. 37. Київ: ІДЕЯ ПРИНТ, 2020. С. 207-211.
3. Галюк С. В. Креативні індустрії як складова сучасної культури. Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал.. № 1. Київ, 2024. С. 119–125.

4. Гомирева О. Мистецтвознавчий аналіз сценографії: сучасні тенденції оформлення вистав. Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». Вінниця, 2022. № 14-15 (травень). С. 685–687.
5. Гончар О. Візуальність як процес трансформації мистецтва: особливості телевізійної опери // Київське музикознавство. Студентська наукова думка: збірка статей. Київ, 2019. С. 198–208.
6. Гончар О. Ю. «Новий Байройт» – відродження вагнерівського фестивалю: передумови, персоналії // Музичне мистецтво і культура. Вип.32 (1). Одеса, 2021. С. 106–121.
7. Гончар О. Ю. «Новий Байройт» – відродження вагнерівського фестивалю: передумови, персоналії // Музичне мистецтво і культура. Вип.32 (1). Одеса, 2021. С. 106–121.
8. Гончар О. Ю. Байройтський фестиваль 2019: прем'єра «Тангойзера» // ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ: Науковий журнал. №16 (1). Київ, 2020. С. 129–136.
9. Гончар О. Ю. Київські маршрути творів Ріхарда Вагнера. // Українська книга про Ріхарда Вагнера. / за заг. наук. ред. докт. Мистецтвознавства М. Черкашиної-Губаренко й О. Клековкіна; Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України. Ніжин: ПП «Лисенко М. М.», 2022. 400 с. С. 42–68.
10. Гончар О. Ю. Музична драма Р. Вагнера «Парсіфаль» у режисерському прочитанні Кирила Серебреннікова // Музичне мистецтво і культура. Вип.33 (2). Одеса, 2022. С. 210–222.
11. Гончар О. Ю. Опера «Тангойзер» Ріхарда Вагнера в режисерській інтерпретації Ромео Кастеллуччі // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 131: Музична інтерпретація: теоретичний та виконавський дискурс: зб. ст. і матеріалів. Київ, 2021. С. 137–153.
12. Гончар О. Ю. Постать Віланда Вагнера та його мистецькі погляди. // Молоді музикознавці : тези ХХІ міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 8–10 січня 2021 р.) / Київська муніципальна акад. музики ім. Р. М. Глієра. Київ, 2021. С. 27-28.
13. Григор'єва М. С. Барокова опера в сучасній українській постановці: особливості інтерпретації з погляду історично інформованого виконавства (на прикладі вистави опери Генрі Перселла «Дідона й Еней»). Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. 2024. № 1. С. 303–309.
14. Драч І. Фігура диригента в оперному істеблїшменті. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : зб. наук. праць. Харків, 2012. № 35. С. 382–392.
15. Драч І.С. Феномен Каллас. Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2024. Вип. 139. С. 143–157.
16. Дудник В. О. Розвиток визначальних складових культурно-мистецького простору. Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2013. № 3 (20). С. 107–116.
17. Єфіменко А. Г. Театр “Am Gärtnerplatz” у театральній панорамі Мюнхена. Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2013. № 2 (19). С. 87–94.
18. Єфіменко А. Г. Перша опера про штучний інтелект: "Сингулярність" Мирослава Срнки. Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2022. Вип. 135. С. 70-80.
19. Єфіменко А. Оперний фестиваль у Пезаро. ZBRUC, 2019. 11 вересня. URL: <https://zbruc.eu/node/91989> (дата звернення: 25.09.2022).
20. Єфіменко А.Г. «Фіделіо» Людвіга ван Бетховена: партиципальність публіки в постановках Грема Віка і Тобіаса Кратцера. Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського. Випуск 130. Ювілейні та пам'ятні дати. Київ, 2021. С. 8-23.
21. Жаркова В. Історія західної музики: Номо Musicus від античності до бароко: навчальний посібник. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2023. 548 с.

22. Журавльова Т. Екранні інтерпретації оперної класики. Часопис Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського. №. 2-3(47-48). Київ, 2020. С. 37–50.
23. Зуєв С. П. Кіно та опера: прихована семантика (на прикладі «І корабель пливе» Федеріко Фелліні). Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. № 3 (20). Київ, 2013. С. 93–99.
24. Касьянова О. Поліфункціональність танцювальних сцен в оперній виставі. Часопис Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського. Київ, 2023. NN№ 1(58). С. 112–128.
25. Касьянова О., Кочерга А. Концепт вирішення танцю Золотого Тільця в опері Мирослава Скорика «Мойсей». Часопис Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського. Київ, 2023. № 3 (60). С. 112–123.
26. Касьянова О., Кочерга А. Концепт вирішення танцю Золотого Тільця в опері Мирослава Скорика «Мойсей». Часопис Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського. Київ, 2023. № 3 (60). С. 112–123.
27. Кияновська Л. Опера як ринок: вистава як маркетинговий хід // Сучасний оперний театр і проблеми оперознавства. Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського, вип.89. – Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2010. С. 47–57.
28. Кияновська Л. Опера як ринок: вистава як маркетинговий хід // Сучасний оперний театр і проблеми оперознавства. Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського, вип.89. – Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2010. С. 47–57.
29. Колесник Є. Виховання співака-актора в контексті української оперної школи. Часопис Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського. Київ, 2022. № 2(55). С. 113–126.
30. Ластовецька-Соланська З. Музична інфраструктура як відображення музичного ландшафту країни. Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка. Львів, 2023. Вип. 50. С. 34–40.
31. Леванова Л. Сценічне прочитання опери Х. В. Глюка «Орфей і Еврідіка» в умовах оперної студії Національної музичної академії України імені П. І Чайковського. Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2023. № 4 (61). С. 146–161.
32. Литвинов А. Технології розширеної реалістичності в опері: аналіз застосування. Часопис Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського. № 2(59). Київ, 2023. С. 138–153.
33. Майхрович Ю. Явище регіонального брендингу в культурно-мистецькому середовищі західної України. Часопис Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського. Київ, 2021. №. 3-4(52-53). С. 119–132.
34. Майхрович Ю. Явище регіонального брендингу в культурно-мистецькому середовищі західної України. Часопис Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського. Київ, 2021. №. 3-4(52-53). С. 119–132.
35. Мізітова А. А. Сюжет у сюжеті: «Аріадна на Наксосі» Ріхарда Штрауса на Зальцбурзькому фестивалі 2012 року. Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2014. № 3 (24). С. 20–27.
36. Мізітова А. А. Сюжет у сюжеті: «Аріадна на Наксосі» Ріхарда Штрауса на Зальцбурзькому фестивалі 2012 року. Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2014. № 3 (24). С. 20–27.
37. Полюга, В. Сучасні форми маркетингу та їх застосування у музичному фестивальному русі. Fine Art and Culture Studies. Вінниця 2024. №1. С. 63–67.
38. Пономаренко О. Ю. «Вагнер Фестиваль Равелло» як соціокультурний феномен фестивального процесу Італії (до 140-річчя прибуття Вагнера в Равелло) // Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2021. Вип. 130. С. 183–196.

39. Пономаренко О. Ю. Музичний менеджмент в Італії: сучасний вектор // Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2020. № 2–3 (47–48). С. 109 – 123.
40. Пономаренко О. Ю. Оперний театр в системі соціальної комунікації сучасної Італії // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2023. № 136. С. 121–129.
41. Пономаренко О. Ю. Організація музичного життя в сучасній Італії // Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2024. № 2. С. 109 – 123.
42. Пономаренко О. Ю. Функції музичних фестивалів у сучасній Італії: «Rossini Opera Festival» // Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2022. № 135. С. 137–150.
43. Рєпін П. Опера Ріхарда Штрауса «Саломея» у пошуку нового режисерського осмислення. Часопис Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського. Київ, 2023. № 1(58). С. 141–152.
44. Ржевська М. Ю. Музичний театр у мережі Internet: формотворчий та комунікативний аспекти. Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип.139. Київ, 2024. С. 65–74.
45. Різаєва Г.С. 100-річчя Зальцбурзького фестивалю: історико-культурний феномен ХХ — початку ХХІ століття. Науковий вісник Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського. Випуск 130. Ювілейні та пам'ятні дати. Київ, 2021. С. 160–182.
46. Сердюк О. В. «Трістан та Ізольда» Ріхарда Вагнера та кінематограф. Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. № 2 (19). Київ, 2013.С. 3–9.
47. Солов'яненко А. А. Українська оперна режисура у контексті національної культури ХІХ – першої третини ХХ століть: генезис художніх форм / Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2013. № 1 (18). С. 116–121.
48. Співаковський О. Режисерсько-дослідницький концепт сценічних утілень опери Беллі Бартока «Замок герцога синя борода» 2020-2021 років. Часопис Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського. Київ, 2021. № 3-4(52-53). С. 249–261.
49. Станіславська К. Мистецько-видовищні форми сучасної культури. Київ : НАКККиМ, 2012. 320 с.
50. Чекан Ю. Інтонаційні практики та комунікативні технології в українській музиці останнього десятиріччя // Науковий вісник НМАУ ім. П.І.Чайковського. вип. 68. Музика у просторі сучасності: друга половина ХХ – початок ХХІ ст. Київ : 2007. С. 70–76.
51. Черкашина М. Историческая опера эпохи романтизма / Марина Черкашина. Киев : Муз. Україна, 1986. 152 с.
52. Черкашина-Губаренко М. Р. Оперний театр у мінливому часопросторі. Харків : Акта, 2015. 392 с.
53. Черкашина-Губаренко М. Р. Оперний театр у мінливому часопросторі. Харків : Акта, 2015. 392 с.
54. Черкашина-Губаренко М. Р. Оперний театр у мінливому часопросторі. Харків : Акта, 2015. 392 с.
55. Черкашина-Губаренко М. Р. Оперний театр в пространстве меняющегося мира. Аспекти історичного музикознавства. Харків : Харківський державний університет мистецтв імені І. П. Котляревського, 2012. С. 68–79.
56. Черкашина-Губаренко М. Р. Оперний театр в пространстве меняющегося мира. Аспекти історичного музикознавства. Харків : Харківський державний університет мистецтв імені І. П. Котляревського, 2012. С. 68–79.
57. Шаповал О.П. Художня практика Р. Вагнера як комунікативно-творчий процес. Харків: Вид-во «Естет Прінт», 2018. 348 с.

58. Шевельова О. Режисерська інтерпретація біблійної тематики в опері Мирослава Скорика «Мойсей». Часопис Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського. Київ, 2023. № 3 (60). С. 124–136.
59. Юдова-Романова К., Стрельчук В., Чубукова Ю. Режисерські інновації у використанні технічних засобів і технологій у сценічному мистецтві. Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Київ, 2019. № 2(1). с.52-72.
60. Aronson A. Can Theater and Media Speak the Same Language? Looking into the Abyss // Essays on Scenography. Ann Arbor: University of Michigan Press, 2005. Pp. 86–96.
61. Ashman M. Wagner on Stage: Aesthetic, Dramaturgical, and Social Considerations. The Cambridge Companion to Wagner / ed. Thomas S. Grey. New York: Cambridge University Press, 2008. Pp. 246–275.
62. Bauer O.G. Die Entwicklung des Bayreuther Inszenierungsstils 1876–1979 / Wagner-Interpretationen, Beiträge zur Aufführungspraxis, Bd. 5 / ed. Roswitha Vera Karpf. Munich; Salzburg: Musikverlag E. Katznbichler, 1982. S. 116–131
63. Beacham R.C. Adolphe Appia: Künstler und Visionär des modernen Theaters: Licht – Bühne – Raum. Berlin: Alexander, 2006. 464 S.
64. Brown J. Great Wagner Conductors: a listener's companion. Canberra: Parrot Press, 2014. 820 p.
65. Bukofzer M. Music in the Baroque Era, from Monteverdi to Bach. New York : Norton and Company Inc., 1947.
66. Cooke M. The Cambridge Companion to Twentieth-Century Opera. Cambridge University Press, 2005.
67. Cooke M. The Cambridge Companion to Twentieth-Century Opera. Cambridge University Press, 2005.
68. Diggle's K. Guide to Arts Marketing: The Principles and Practice of Marketing as they apply to the arts. Rhinegold Publishing Ltd, 1984. 256 p.
69. Jacobshagen A. Praxis Musiktheater. Ein Handbuch. Laaber: Laaber-Verlag, 2002. 576 S.
70. Mallach A. The Autumn of Italian Opera: From Verismo to Modernism, 1890–1915. Boston, 2007.
71. Mertens V. Dimensionen von Wagners Parsifal im Regietheater // Richard Wagner. Persönlichkeit, Werk und Wirkung. Richard-Wagner-Verband Leipzig. Leipzig: Helmut Loos und Sax-Verlag; Markkleeberg, 2013. S. 345-353.
72. Mokwa M. P., Dawson W. M., Prieve E. A, Marketing the Arts. New York: Praeger, 1980. 286 p.
73. Mösch S. Irritation und Identität // Theater als Fest, Fest als Theater. Bayreuth und die moderne Festspielidee. Leipzig: Seemann-Henschel, 2010. S. 233–253
74. Riggs G. S. The Assoluta Voice in Opera. 1797–1847. North Carolina–London: McFarland, 2003. 249 p.
75. The New Grove Dictionary of Opera. Oxford University Press, 1992.
76. Toft R. Bel Canto: A Performer's Guide. Oxford University Press, 2013.
77. Vazsonyi N. Richard Wagner: Self-Promotion and the Making of a Brand. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. 234 p.
78. Warrack J., West E. The Oxford Dictionary of Opera. Oxford University Press, 1992.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Варданян О. І. Нові комунікаційні стратегії сучасних виконавців класичної музики. Музичний твір у сучасному медіа просторі. Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 138. 2023. С. 50–59.
2. Гагоорт Г. Менеджмент мистецтва. Підприємницький стиль. Переклад з англійської Б. Шутиловича. Львів: Літопис, 2008.

3. Городецький Ю. І. Основи маркетингу та менеджменту. У кн.: Питання музичного менеджменту (за ред. М. Д. Копиця та І. А. Котляревський). Київ: Національна музична академія України ім. П. І. Чайковського, 1996. С. 4–7.
4. Даньшина В. Б. Французька опера бароко у музичному театрі початку ХХІ століття. До проблеми сучасних постановок опер Ж. Б. Люлі та Ж. Ф. Рамо. Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Музика у просторі сучасності : друга половина ХХ – початок ХХІ століття. Вип. 68. Київ, 2007. С. 190–200.
5. Касьянова О. Роль інституту ритму Еміля Жака-Далькроза у становленні основоположних засад музичної режисури. Часопис Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського. Київ, 2023. №4 (61). С. 124–145.
6. Касьянова О., Кочерга А. Концепт вирішення танцю Золотого Тільця в опері Мирослава Скорика «Мойсей». Часопис Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського. Київ, 2023. № 3 (60). С. 112–123.
7. Клековкін О. THEATRICA : Лексикон / Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України. Київ: Видавництво «Фенікс», 2012. 800 с.
8. Клековкін О. Навколо Аристотеля: Історико-етимологічний конспект з архітектури драми / Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України. Вид. 2-е, доп. Київ: Арт Економі, 2015. 192 с.
9. Клековкін О. Театр при столику. Методологія театрознавства : Подорожній щоденник / Ін-т проблем сучасн. мистец. НАМ України. — Київ: Видавництво «Фенікс», 2013. 432 с.
10. Клековкін О. Ю. Mise en scene: Ідеї. Концепції. Напрями / Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України. Київ: Видавництво «Фенікс», 2017. 800 с.
11. Кольбер Ф. Нантель Ж. Білодо С. Річ Дж. Д. Маркетинг у сфері культури та мистецтв. Переклад з англійської С. Яринина. Львів: Кальварія, 2004. 240 с.
12. Кохан Л. Роль маєткового мистецтва і приватної антрепризи у становленні українського професійного музично-драматичного театру. Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2018. №. 4 (41). С. 37–47.
13. Ластовецька-Соланська З. Категорія інфраструктури в проекції на сучасну музичну культуру України. Мистецька культура: історія, теорія, методологія: Тези доповідей Всеукраїнської наукової конференції (Львів, 30 листопада 2018 р.). Львів, 2018. С. 112–116.
14. Ніколаєвська Ю. В. Homo interpretatus в музичному мистецтві ХХ — початку ХХІ ст.: монографія / Харківський нац. ун-т мистецтв ім. І. П. Котляревського. Харків : Факт, 2020. 576 с.
15. Носуля А. Актуальні теоретичні аспекти вивчення еволюції європейського оперного мистецтва: історія та сучасність. Музичне мистецтво та культура. Одеса, 2023. Випуск 36, книга 2. С. 43–56.
16. Пономаренко О. Ю. Музичний менеджмент в Італії: сучасний вектор // Часопис Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2020. № 2–3 (47– 48). С. 109 – 123.
17. Пономаренко О. Ю. Музичні фестивалі сучасної Італії під час пандемії Covid 19 // Тези ІV Міжнародної наукової конференції Проблеми методології сучасного мистецтвознавства та культурології. Національна Академія мистецтв України. Інститут проблем сучасного мистецтва НАМ України. Інститут культурології НАМ України. Зеленогурський університет (Польща). Київ, 2022. С. 112 – 114.
18. Русаков С. Спонтанний порядок функціонування мистецтва в арт-ринку другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2020. № 4(49). С. 82–93.

19. Соломонова О. Б. Інтерпретаційний контент модерного музичного театру: портрет у стилі *ad libitum*. Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2021. Вип. 131. С. 104–120.
20. Соломонова О. Б. Інтерпретаційний контент модерного музичного театру: портрет у стилі *ad libitum* // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 130 : Історія музики — 2020. Ювілейні та пам'ятні дати. Київ, 2021. С. 143–159.
21. Сторі Дж. Теорія культури та масова культура. Харків: Акта. 2005. 400 с.
22. Українська книга про Ріхарда Вагнера / за заг. наук. ред. докт. Мистецтвознавства М. Черкашиної-Губаренко й О. Клековкіна; Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України. Ніжин: ПП «Лисенко М. М.», 2022. 400 с.
23. Чекан Ю. І. Локації перших оперних вистав: від елітарності до загальнодоступності. Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського.. Вип. №136. Київ, 2023. с. 75-86.
24. Черкашина-Губаренко М.Р. Структурний аналіз оперного твору (стаття перша). Часопис Національної музичної академії імені П.І.Чайковського. Київ, 2009. № 2 (3), сс.58–76.
25. Черкашина-Губаренко М.Р. Структурний аналіз оперного твору (стаття друга). Часопис Національної музичної академії імені П.І.Чайковського. Київ, 2009. № 4 (5), сс.142–153.
26. Шутько С. Сучасна музична режисура – новаторство чи авантюризм? Часопис Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського. Київ, 2021. № 3-4(52-53). С. 203–216.
27. Ягодзінський С. М. Людський потенціал мережевих технологій. Вісник національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія : зб. наук. праць. Київ: НАУ, 2011. № 2 (14). С. 80–84.
28. Abdel-Latif M.H. Rhythm in space and rhythm in movement: The Adolphe Appia/Jaques-Dalcroze collaboration. Dissertation, The Ohio State University, Columbus, 1988.
29. Barbier P. Opera in Paris, 1800–1850: A Lively History. Portland: Amadeus Press, 1995. 250 p.
30. Bauer O.G. Richard Wagner: The Stage Designs and Productions from the Premieres to the Present. New York: Rizzoli, 1983. 302 p.
31. Baumann D. Music and space: a systematic and historical investigation into the impact of architectural acoustic. Bern : Peter Lang, 2011. 417 pp.
32. Beranek L. Concert halls and opera houses: music, acoustics, and architecture. [2nd ed.] N.Y. : Springer, 2004. 661 pp.
33. Brauneck M. Die Welt als Bühne / Geschichte des europäischen Theaters. Band 2. Stuttgart: J.B. Metzler, 1996. 1009 S.
34. Fischer-Lichte E. Kurze Geschichte des deutschen Theaters. Tübingen;Basel: Utb Fur Wissenschaft Uni-Taschenbucher, 1993. 540 p.
35. Kotte A. Theatergeschichte. Eine Einführung. Böhlau: UTB GmbH, 2013. 434 S.
36. Lehmann, Hans-Thies. Postdramatisches Theater Frankfurt/M.: Verlag der Autoren. 1999. 510 S.
37. Melillo J. Market the Arts! New York: Foundation for the Extension and Development of the American Professional Theatre, 1983. 287 p.
38. Orrey L., Milnes R. Opera: A Concise History. World of Art. London, 1987.
39. Ross A. The Rest Is Noise: Listening to the Twentieth Century. NY: Farrar, Straus and Giroux, 2007. 640 p.
40. Schößler F. Deutsche Theatergeschichte // Einführung in die Dramenanalyse. Stuttgart: J.B. Metzler, 2012. S. 213–233.
41. Strong Ju. (Ed.). Theatre buildings: a design guide. London & New York : Routledge Taylor & Francis Group, 2010. 294 p.

Ресурси мережі Інтернет:

<https://www.glyndebourne.com/>
<https://www.opernhaus.ch/en/>
<https://www.arena.it/en/>
<https://festival-aix.com/en>
<https://www.staatsoper.de/en/>
<https://operafestival.fi/en/>
<https://bregenzerfestspiele.com/en>
<https://www.sferisterio.it/>
<https://www.salzburgerfestspiele.at/en/tickets/calendar>
<https://www.bayreuther-festspiele.de/en/>
<https://www.rossinioperafestival.it/>
<https://www.wexfordopera.com/>
<https://www.choregies.fr/?lang=en>
<https://www.puccinifestival.it/>
<https://www.lfo.org.uk/>
<https://www.maggiofiorentino.com/>
<https://www.staatsoper.de/festivals>
<https://www.operabase.com/festivals/en>
https://en.wikipedia.org/wiki/Lists_of_opera_companies